

تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف پذیری مالی با تاکید بر نقش میانجی اجتناب مالیاتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

علی نعمتی^{۱*}

سیده معصومه بابایی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۲/۳۱

چکیده

شرکت های دارای انعطاف پذیری مالی قادر به اجتناب از درماندگی مالی در مواجهه با شوک های منفی و همچنین تأمین مالی سرمایه گذاری ها در زمان وجود فرصت های سودآور هستند و بر اساس تئوری نمایندگی، سرمایه گذاران ترجیح می دهند در شرکت هایی که انعطاف پذیری مالی بالایی دارند و سود ایجاد می کنند، سرمایه گذاری کنند. در این پژوهش تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف پذیری مالی با تاکید بر نقش میانجی اجتناب مالیاتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره ۱۳۹۷-۱۴۰۱ مورد بررسی قرار گرفت. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تاکید بر روابط همبستگی است، زیرا از یک طرف وضع موجود را بررسی می کند و از طرف دیگر، رابطه بین متغیرهای مختلف را با استفاده از تحلیل رگرسیون، تعیین می نماید علاوه براین، در حوزه مطالعات پس رویدادی (استفاده از اطلاعات گذشته) قرار می گیرد و مبتنی بر اطلاعات واقعی صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و سایر اطلاعات واقعی است که با روش استقرایی به کل جامعه آماری قابل تعمیم خواهد بود. نمونه آماری تحقیق به روش حذفی سیستماتیک تعداد ۱۲۰ شرکت انتخاب شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها در سطح خطای پنج درصد نشان داد: کیفیت حسابرسی بر اجتناب مالیاتی تأثیر منفی و معناداری دارد. اجتناب مالیاتی و کیفیت حسابرسی بر انعطاف پذیری مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد و همچنین نتایج نشان داد تقریباً ۳۷ درصد از اثر کل کیفیت حسابرسی بر انعطاف پذیری مالی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی اجتناب مالیاتی تبیین می شود.

واژگان کلیدی

انعطاف پذیری مالی، تأمین مالی، کیفیت حسابرسی، اجتناب مالیاتی.

۱. استادیار گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول: ali.nemati@iauctb.ac.ir).

۲. کارشناس ارشد حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. masihbabaeii90@gmail.com

۱- مقدمه

انعطاف‌پذیری مالی بیانگر توانایی شرکت برای دستیابی و تجدید ساختار مالی با هزینه پایین است. شرکت‌های دارای انعطاف‌پذیری مالی قادر به اجتناب از درماندگی مالی در مواجهه با شوکهای منفی و همچنین تامین مالی سرمایه‌گذاری‌ها در زمان وجود فرصتهای سودآور هستند. اگر چه انعطاف‌پذیری مالی بستگی به هزینه‌های تامین مالی خارجی دارد که ممکن است منعکس‌کننده ویژگی‌های شرکت مانند اندازه باشد، اما انعطاف‌پذیری مالی در واقع نتیجه تصمیمات استراتژیک اخذ شده در مورد ساختار سرمایه، نقدینگی و سرمایه‌گذاری است. یکی از جنبه‌های نامعلوم سیاست‌های مالی شرکت‌ها این است که بیشتر شرکت‌هایی که از بدهی برای تامین مالی استفاده می‌کنند، همزمان وجه نقد هم نگهداری می‌کنند. بر اساس تئوری نمایندگی، سرمایه‌گذاران ترجیح می‌دهند در پروژه‌هایی که انعطاف‌پذیری مالی بالایی دارند و سود ایجاد می‌کنند، دوباره سرمایه‌گذاری کنند، زیرا شرکت‌ها منافع شخصی خود را بر روی سهام مالکان به حداکثر می‌رساند. با این حال، مدیران تمایل دارند از انعطاف‌پذیری مالی با هدایت آن به سمت سرمایه‌گذاری‌هایی با عملکرد ضعیف به جای توزیع آن به عنوان سود سهام سوء استفاده کنند. این رفتار آنها را به درگیر شدن در مدیریت سود تهاجمی مازاد سوق می‌دهد (سلیمان و السید^۱، ۲۰۲۳). یکی از عواملی که انتظار می‌رود بر انعطاف‌پذیری مالی اثر گذار باشد کیفیت حسابرسی است.

کیفیت حسابرسی یکی از عوامل تعیین‌کننده‌ای است که اعتبار و انصاف جنبه‌های اقتصادی شرکت را با درجه بالایی از اطمینان منعکس می‌کند. ارزش افزوده ایجاد شده از طریق کیفیت حسابرسی و بازتاب آن بر کیفیت گزارش‌های مالی، و کشف تحریف‌های قابل توجه و مدیریت روش‌های حسابداری برای تامین منافع ذینفعان موثر است. کیفیت حسابرسی رفتار فرصت‌طلبانه مدیران را محدود می‌کند که با دستیابی به سطح بهینه انعطاف‌پذیری مالی و به حداقل رساندن مشکلات نمایندگی منعکس می‌شود. از آنجایی که کیفیت حسابرسی بالا دقت گزارش‌های مالی را تضمین می‌کند، عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می‌دهد و رفتارهای مدیریت فرصت‌طلب را که در افشای انعطاف‌پذیری مالی منعکس می‌شود، کاهش می‌دهد (رول^۲، ۲۰۱۹).

از طرفی انتظار می‌رود از دیگر عوامل موثر بر انعطاف‌پذیری مالی، اجتناب مالیاتی باشد. برخی از مطالعات اخیر به تعارض بین طرف‌های مرتبط شرکت (که مدیریت و سهامداران هستند) اشاره دارد. بخشی از این تعارض را می‌توان با کاهش بار مالیاتی که «اجتناب مالیاتی» نامیده می‌شود، حل کرد. بر اساس این مطالعات، شرکت‌ها به دلیل تأثیر آن بر رقابت‌پذیری و افزایش رضایت سهامداران، به رفتارهای مالیاتی توجه دارند. به همین دلیل، برخی از مطالعات بر بررسی شیوه‌های اجتناب مالیاتی تمرکز نموده‌اند (جین و ماز^۳، ۲۰۱۹). گاللمور و لابرو^۴ (۲۰۱۵) اشاره کردند که شیوه‌های اجتناب مالیاتی از حفره‌هایی در مفاد قانون مالیات استفاده می‌کند و این رفتار شامل هیچ عنصر مجرمانه‌ای نمی‌شود که از مقررات مالیاتی خارج نشوند. هانلون و هیتزمن^۵ (۲۰۱۰) اشاره کردند که شیوه‌های اجتناب مالیاتی با استفاده از نقاط ضعف در قانون مالیات بر تعهدات مالیاتی تأثیر می‌گذارد. از آنجایی که شیوه‌های اجتناب مالیاتی نشان‌دهنده

¹ Soliman & El-Sayed

² Rul

³ Jehene and Moez

⁴ Gallemore & Labro

⁵ Hanlon & Heitzman

مزایایی است که شرکت بار مالیاتی را پرداخت نمی‌کند، مدیریت را تشویق می‌کند تا از این شیوه‌ها برای سود بیشتر برای سهامداران استفاده نماید (لستری و ندیا^۱، ۲۰۱۹). در واقع، شیوه‌های اجتناب مالیاتی برای مدیریت و ذینفعان با اهمیت تر بوده زیرا آنها برای دستیابی به پس انداز نقدی انگیزه بیشتری دارند (کائو^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). شیوه‌های اجتناب مالیاتی فرصت‌هایی را برای مدیران ایجاد می‌کند تا به رفتار فرصت طلبانه ادامه دهند و اخبار بد را پنهان کنند و سرمایه‌گذاران را گمراه کنند، که این موضوع انعطاف‌پذیری مالی شرکت را افزایش می‌دهد (دسای و همکاران، ۲۰۰۷، رول^۳، ۲۰۱۹). علاوه بر این، مدیریت اقدامات اجتناب مالیاتی را به عنوان بخشی از برنامه ریزی مالیاتی برای تأثیر گذاری بر فعالیت‌های اقتصادی و کاهش تعهدات مالیاتی مورد انتظار در نظر می‌گیرد که بر اندازه، زمان بندی و درجه نوسانات جریان‌های نقدی شرکت تأثیر می‌گذارد. همچنین انعطاف‌پذیری مالی به دست آمده توسط شیوه‌های اجتناب مالیاتی برای کاهش عدم قطعیت‌ها (مانند افزایش مازاد نقدی شرکت یا پرداخت بدهی) استفاده می‌شود (جین و ماز، ۲۰۱۹).

بحث در مورد نقش میانجی شیوه‌های اجتناب مالیاتی در ارتباط بین کیفیت حسابرسی و انعطاف‌پذیری مالی را می‌توان از طریق دو مرحله ارائه کرد. بخش اول تأثیر کیفیت حسابرسی بر اجتناب مالیاتی را مورد بحث قرار می‌دهد، سپس بخش دوم تأثیر اقدامات اجتناب مالیاتی بر انعطاف‌پذیری مالی را مورد بحث قرار می‌دهد. برخی از مطالعات نشان داده‌اند که کیفیت حسابرسی به شیوه‌های اجتناب مالیاتی کمک می‌کند و آنها را افزایش می‌دهد، زیرا شرکت‌هایی با کیفیت حسابرسی بالا، محیط خوبی برای حمایت از شیوه‌های اجتناب مالیاتی با طراحی، بازاریابی و اجرای شیوه‌های اجتناب مالیاتی دارند (خوشکار و همکاران، ۱۳۹۹) علاوه بر این، شرکت‌هایی که خدمات مالیاتی را از یک حسابرس خارجی دریافت می‌کنند، نسبت به شرکت‌هایی که این خدمات را دریافت نمی‌کنند، می‌توانند به سطح بالاتری از شیوه‌های اجتناب مالیاتی دست یابند، به خصوص اگر حسابرس تجربه مالیاتی داشته باشد (مک گوئیر^۴ و همکاران، ۲۰۱۲). در نهایت، شرکت‌هایی که با موسسات حسابرسی بزرگ تعامل دارند، می‌توانند نسبت به سایر شرکت‌ها، پس انداز مالیاتی بیشتری داشته باشند، زیرا، موسسات حسابرسی بزرگ تجربه دریافت پس انداز مالیاتی بیشتر را دارند. این بدان معناست که شیوه‌های اجتناب مالیاتی با موسسات حسابرسی بزرگ به صورت قانونی در حال افزایش است (سلیمان و السید، ۲۰۲۳).

در مقابل، مطالعات دیگر تایید کردند که کیفیت حسابرسی شیوه‌های اجتناب مالیاتی را کاهش می‌دهد. از آنجایی که حسابرسان توانایی شرکت‌ها را برای اجتناب از مالیات کاهش می‌دهند، آنها انگیزه‌هایی برای تأثیر گذاری بر فعالیت‌های مشتریان با استفاده از شیوه‌های مدیریت سود (مدیریت برای کاهش سود پس از مالیات) از طریق مفاد قانونی را دارند (هانلون، ۲۰۰۵). علاوه بر این، هر چه کارکنان حرفه‌ای و با تجربه تیم حسابرسی بیشتر باشند، شیوه‌های اجتناب مالیاتی پایین تر است (رزقیا و لاستیاتی^۵، ۲۰۲۱). همچنین حسابرسان به طور مؤثری کار می‌کنند تا مشتریان را از اتخاذ شیوه‌های حداقل سازی مالیاتی برای کاهش خطرات دادرسی که حسابرسان با آن مواجه می‌شوند، زمانی که تحریف‌های

¹ Lestari& Nedya

² Cao

³ Rul

⁴ MCGuire

⁵ Rizqia& Lastiati

قابل توجه و دستکاری صورت های مالی و گزارش ها برای اجتناب از مالیات اتفاق می افتد، جلوگیری کنند (گوپتا^۱ و همکاران، ۲۰۱۶). در نهایت، شیوه های اجتناب مالیاتی با افزایش کیفیت حسابرسی که توسط مکانیسم های حاکمیتی انجام می شود، کاهش می یابد و مدیریت سود را کاهش می دهد. از آنجایی که کیفیت حسابرسی نشان دهنده توانایی حسابرس برای کشف تحریف های مهم و گزارش آنها است، کیفیت حسابرسی بالاتر از طریق تهیه گزارش حسابرسی مناسب در مورد انطباق با استانداردهای حسابداری و حسابرسی اتفاق می افتد (دفوند و ژانگ^۲، ۲۰۱۴). بنابراین می توان بیان داشت به حداقل رساندن شیوه های اجتناب مالیاتی به دلیل داشتن فرآیند حسابرسی موثر، فضای مناسبی را برای کاهش تعارض بین مدیریت و سهامداران و سپس کاهش اجتناب مالیاتی فراهم می کند که مدیریت را به تصمیم گیری صحیح سوق می دهد که به معنای تعادل مجدد انعطاف پذیری مالی است. با توجه به مطالب ذکر شده سوال اصلی تحقیق حاضر این است که آیا کیفیت حسابرسی بر انعطاف پذیری مالی با توجه به نقش میانجی اجتناب مالیاتی، تأثیر دارد؟ یافته های پژوهش ضمن آن که موجب بسط مبانی نظری پژوهش های گذشته در ارتباط با انعطاف پذیری مالی شرکت ها در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران می شود و می تواند مورد استفاده سرمایه گذاران قانون گذاران بازار سرمایه و سایر استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری قرار گرفته و در امر تصمیم گیری آنان راهگشا باشد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- انعطاف پذیری مالی

انعطاف پذیری مالی به معنای توان واحد تجاری (انتفاعی) در تأمین وجه نقد در فاصله کوتاهی از دریافت اطلاع درباره نیازمندی های مالی پیش بینی نشده یا پیدا شدن فرصت مناسب برای سرمایه گذاری می باشد. چرخه حیات انعطاف پذیری مالی چیست؟ انعطاف پذیری مالی از طریق مراحل چرخه حیات یک شرکت شامل تولد، رشد، بلوغ تعریف می شود. به منظور مشخص نمودن مرحله تولد، رشد و بلوغ از تفسیرهای اندازه شرکت دارایی های پولی، سود انباشته جریان های نقدی عملیاتی و سود سهام پرداختنی استفاده می شود بنابراین انعطاف پذیری مالی به عنوان درجه ای از ظرفیت یک شرکت است که می تواند منابع مالی خود را در جهت فعالیت های واکنشی تجهیز کند تا ارزش شرکت را به حداکثر برساند (سلیمان و السید^۳، ۲۰۲۳). در واقع انتخاب هوشمندانه نوع تأمین مالی نه تنها مشکلات مالی شرکت را برطرف می سازد بلکه موقعیت شرکت را در میان رقبا نیز بهبود می بخشد. شرکت ها در مرحله تولد، وجوه کافی به منظور فعالیت های خود ندارند و ناگزیرند برای رفع نیازهای مالی خود به تأمین مالی برون سازمانی روی آورند. شرکت ها در مرحله رشد از انعطاف پذیری مالی بیشتری نسبت به شرکت های مرحله تولد برخوردارند. بنابراین با توجه به اینکه در این مرحله شرکت ها به منظور دسترسی به بازارهای پولی کمتر تحت فشار هستند، هم چنین برای فعالیت های خود وجه نقد زیادی لازم دارند بنابراین شرکت ها ترجیح می دهند نیازهای مالی خود را از طریق بدهی برطرف سازند (چن^۴ و همکاران، ۲۰۲۳).

¹ Gupta

² DeFond & Zhang

³ Soliman & El-Sayed

⁴ Chen

۲-۲- کیفیت حسابرسی

کیفیت حسابرسی ماحصل به وجود آمدن مجموعه ارزش‌هایی است که از بستر اجتماعی بر آمده است و به برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی ذینفعان جهت بهبود تصمیم‌گیری در بازار سرمایه کمک نموده است. اما الزاماً کیفیت حسابرسی همانطور که از عنوانش پیدا است، قابلیت کمی شدن ندارد و به دلیل وجود معیارهای مشخص شده و پنهان، به طور ذاتی کارکردهای آن ذاتاً قابل مشاهده نمی‌شود و معیار کمی برای ارزیابی آن وجود ندارد (پیتة نویی و همکاران، ۱۴۰۰). از طرف دیگر درک کیفیت حسابرسی تا اندازه‌ی زیادی به رویکردهای استفاده‌کنندگان از اطلاعات؛ توانمندی‌های حسابرسان و هم‌تایان آن‌ها، تدوین‌کنندگان استانداردها و آیین رفتار حرفه‌ای وابسته می‌باشد. خدمات اطمینان‌بخشی از منظر کیفیت حسابرسی، کارکردهای از خدمات قابل ارائه را شامل می‌شوند که براساس آن حسابرسان نتیجه انطباق موضوع یا ادعایی را با معیارهای ازپیش تعیین شده گزارش می‌کند. نتیجه‌گیری این انطباق به صورت اطمینان معقول و یا محدود (سلبی) بیان می‌شود. بنابر همین تعریف، حسابرسی صورت‌های مالی عبارت است از اظهارنظر در خصوص انطباق صورت‌های مالی با استانداردهای حسابداری. استانداردهای حسابرسی ضوابطی است که به منظور کنترل کیفیت این فرآیند وضع شده‌اند. در حسابرسی مالیاتی ظاهراً ادعا، اظهارنامه مالیاتی است و معیارهایی که باید با این ادعا مطابقت شود قانون مالیات‌های مستقیم، بخشنامه‌ها، آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌های مالیاتی است (سلیمان و همکاران، ۲۰۲۳).

۲-۳- اجتناب مالیاتی

شرکت‌ها درآمد مشمول مالیات را در اظهارنامه مالیاتی و همچنین هزینه مالیات بر درآمد و دارایی‌ها و بدهی‌های مالیات بر درآمد را طبق صورت‌های مالی تهیه شده براساس استانداردهای پذیرفته شده حسابداری گزارش می‌کنند. بنابراین، برآورد درآمد مشمول مالیات و پرداخت‌های مالیاتی از عوامل مهم در تعیین اجتناب مالیاتی هستند که می‌توانند از سایر منابع اطلاعاتی به دست آیند. اکثر مقیاس‌های اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی از داده‌های صورت‌های مالی به دست می‌آیند، زیرا اظهارنامه‌های مالیاتی به صورت عمومی در دسترس نیستند و فقط در موارد محدود در دسترس قرار می‌گیرند. مسائل زیادی در رابطه با محاسبه برآورد درآمد مشمول مالیات از صورت‌های مالی وجود دارد (جنسن و مک‌کلینگ^۱، ۱۹۷۶). دسای و همکاران (۲۰۰۷) معتقدند مدیرانی که به دنبال منافع شخصی خود هستند ساختار شرکت را پیچیده‌تر کرده و معاملاتی را که باعث کاهش مالیات می‌شود، انجام می‌دهند و از این طریق منابع شرکت را در جهت منافع شخصی خود به کار می‌گیرند. آن‌ها معتقدند که وجود ماموران مالیاتی قوی باعث افزایش نظارت بر کار مدیران و کاهش سوءاستفاده از منابع داخلی شرکت‌ها می‌شود. نکته دیگری که توسط دسای و همکاران (۲۰۰۷) مطرح شد این است که نحوه حاکمیت و رهبری شرکت‌ها بر روی سطح اجتناب مالیاتی شرکت‌ها تأثیر گذار است. آن‌ها معتقدند اجتناب مالیاتی در شرکت‌هایی که دارای نظام حاکمیتی قوی هستند، باعث افزایش ارزش شرکت می‌شود. همچنین آن‌ها به این نتیجه رسیدند که با توجه به وجود مسأله رابطه نمایندگی بین مدیر و سهامداران، این دیدگاه که اجتناب مالیاتی باعث افزایش انتقال منافع از دولت به سهامداران می‌شود، نمی‌تواند به طور کامل صحیح باشد. حاکمیت شرکتهای ضعیف باعث افزایش در سطح اجتناب مالیاتی می‌شود. سهامداران با ریسک خنثی انتظار دارند که مدیران به نمایندگی از آن‌ها

¹ Jensen & Meckling

روی حداکثرسازی تمرکز کنند که شامل فرصت‌هایی برای کاهش بدهی مالیاتی می‌شود، به گونه‌ای که منافع اضافی آن بیشتر از مخارج اضافی آن باشد. بنابراین، اجتناب مالیاتی انعکاسی از مسئله نمایندگی است. به هر حال، جدایی مالکیت از کنترل می‌تواند به تصمیمات مالیاتی شرکت منجر شود که منافع شخصی مدیران را منعکس می‌کند. از این رو، چالش سهامداران و هیئت مدیران، یافتن ترکیبی از مکانیسم‌ها و انگیزه‌هایی برای کاهش هزینه‌های نمایندگی است (جنسن و مک‌لینگ، ۱۹۷۶). اکثر پژوهش‌های گذشته، تصمیمات گزارشگری مالیاتی را بدون توجه به مسئله نمایندگی در نظر گرفتند. جدایی مالکیت از کنترل دلالت بر این دارد که اگر اجتناب مالیاتی یک فعالیت ارزشمند است پس مالکان باید انگیزه‌های مناسبی برای اطمینان از تصمیمات مالیاتی کارای مدیران ایجاد نمایند. مالیات کارا یعنی تصمیمات و معاملاتی که منافع مالیاتی آن بیشتر از هزینه آن باشد (هانلون و هیتزمن^۱، ۲۰۱۰).

۳-پیشینه پژوهش و توسعه فرضیه‌ها

به طور معمول در بسیاری از پارادایم‌های پژوهش، مروری بر ادبیات صورت می‌پذیرد. تحقیقاتی نزدیک به موضوع این پژوهش در ایران و در سطح سایر کشورها انجام شده است که در این بخش به اختصار مروری بر تحقیقات مزبور خواهیم داشت:

وو و همکاران^۲ (۲۰۲۴) به بررسی تأثیر انعطاف‌پذیری مالی بر عملکرد شرکت با توجه به نقش تعدیل کننده کارایی سرمایه گذاری و مقیاس سرمایه گذاری پرداختند. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که انعطاف‌پذیری مالی از طریق کاهش سرمایه گذاری بیش از حد، ناکارآمدی سرمایه گذاری را کاهش می‌دهد. انعطاف‌پذیری مالی به افزایش عملکرد حسابداری و بازار شرکت کمک می‌کند. علاوه بر این، کارایی سرمایه گذاری و مقیاس سرمایه گذاری اثرات تعدیل کننده‌ای بر رابطه بین انعطاف‌پذیری مالی و عملکرد شرکت دارند. با این حال، تأثیر کارایی سرمایه گذاری بیشتر از تأثیر مقیاس سرمایه گذاری است.

ژانگ^۳ (۲۰۲۲) به بررسی شواهدی از انعطاف‌پذیری مالی و هزینه‌های حسابرسی از شرکت‌های فهرست شده چینی پرداخت. نتایج نشان می‌دهد که انعطاف‌پذیری مالی واحد مورد حسابرسی با حق الزحمه حسابرسی همبستگی منفی دارد. این پژوهش نه تنها ادبیات مرتبط در مورد پیامدهای اقتصادی انعطاف‌پذیری مالی و عوامل مؤثر بر حق الزحمه حسابرسی را غنی می‌کند، بلکه به بهبود آگاهی از انعطاف‌پذیری مالی و کارایی تخصیص منابع مالی در شرکت‌ها کمک می‌کند. همچنین ارزش مرجع برای بهبود سیستم حق الزحمه حسابرسی فعلی است.

سلیمان و السید^۴ (۲۰۲۳) به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی بر اساس نقش میانجی اجتناب مالیاتی پرداختند. نتایج نشان داد افزایش کیفیت حسابرسی باعث کاهش اجتناب مالیاتی از نظر قانونی می‌شود، افزایش شیوه‌های اجتناب مالیاتی انعطاف‌پذیری مالی را کاهش می‌دهد، افزایش کیفیت حسابرسی باعث کاهش انعطاف‌پذیری مالی می‌شود، در نهایت، تأثیر غیرمستقیم کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی از طریق اجتناب مالیاتی وجود دارد.

¹ Hanlon & Heitzman

² Wu

³ Zhang

⁴ Soliman & El-Sayed

ژینگ و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشی «تأثیر کمیته حسابرسی بر پرخاشگری مالیاتی را در شرکت‌های چینی» را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است شرکت‌هایی که کمیته حسابرسی را تشکیل دادند از پرخاشگری مالیاتی کمتری برخوردارند. علاوه بر این، با بررسی تأثیر استقلال، تخصص و اندازه کمیته حسابرسی بر پرخاشگری مالیاتی، نتایج بیانگر آن بود که استقلال، تخصص و اندازه کمیته حسابرسی با پرخاشگری مالیاتی همبستگی منفی دارند. امیری و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی نقش انعطاف‌پذیری در کیفیت حسابرسی پرداختند. جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۰۱ نفر از حسابرسان مستقل شاغل در سازمان حسابرسی و سایر موسسات حسابرسی بوده و ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه استاندارد شده می‌باشد. نتایج پژوهش نشان داد که انعطاف‌پذیری و فرسودگی حسابرس بر کیفیت حسابرسی تأثیر معنی‌داری دارد.

حق بین و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی تأثیر هویت اجتماعی و انعطاف‌پذیری بر کیفیت حسابرسی با تأکید بر نقش استرس پرداختند. یافته‌ها نشان می‌دهد که متغیرهای هویت اجتماعی و انعطاف‌پذیری حسابرسان، تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کیفیت حسابرس دارند. همچنین متغیر استرس شغلی تأثیر منفی و معنی‌داری بر کیفیت حسابرسی دارد. علاوه بر این مشخص شد که استرس رابطه بین انعطاف‌پذیری حسابرسان و کیفیت حسابرسی را تعدیل می‌کند اما بر رابطه بین هویت اجتماعی و کیفیت حسابرسی تأثیر معنی‌داری ندارد. همچنین نتایج پژوهش بیانگر این است که هر شش مؤلفه بارکاری نقش، بی‌کفایتی نقش، دوگانگی نقش، محدوده نقش، مسئولیت و محیط فیزیکی، بر استرس شغلی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند.

رضائی پیتنه‌نویی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به «بررسی رابطه بین اثربخشی کمیته حسابرسی با میزان اجتناب مالیاتی شرکت‌ها و مطالعه اثر تعدیل‌کنندگی استراتژی تجاری با توجه به دو معیار آن یعنی رهبری هزینه و تمایز، بر این رابطه» پرداختند. یافته‌ها حاکی از آن است که اثربخشی کمیته حسابرسی موجب کاهش اجتناب مالیاتی شرکت می‌گردد. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد که استراتژی تجاری رابطه منفی بین اثربخشی کمیته حسابرسی و اجتناب مالیاتی شرکت‌ها را تعدیل می‌کند. بطوری‌که استراتژی رهبری هزینه (تدافعی)، بر رابطه بین اثربخشی کمیته حسابرسی و اجتناب مالیاتی اثرگذار بوده و رابطه منفی بین آنها را تشدید می‌کند. هم‌چنین استراتژی تمایز (تهاجمی)، بر رابطه بین اثربخشی کمیته حسابرسی و اجتناب مالیاتی اثرگذار بوده و رابطه منفی بین آنها را تضعیف می‌کند.

خوشکار و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی با هدف «بررسی نقش ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رابطه بین انطباق مالیاتی و هموارسازی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد بین انطباق مالیاتی و هموارسازی سود رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد؛ همچنین استقلال کمیته حسابرسی و تخصص مالی بر رابطه میان انطباق مالیاتی و هموارسازی سود تأثیر دارند؛ اما اندازه کمیته حسابرسی تأثیر ی بر رابطه میان انطباق مالیاتی و هموارسازی سود ندارد.

مطالعاتی که تأثیر کیفیت حسابرسی بر اجتناب مالیاتی بررسی کردند را می‌توان به سه گروه تقسیم کرد. گروه اول یک ارتباط مثبت بین کیفیت حسابرسی و اجتناب مالیاتی نشان داد. یانسن و همکاران (۲۰۰۵) نشان دادند که کیفیت حسابرسی ارتباط مثبتی با شیوه‌های اجتناب مالیاتی برای نمونه شرکت‌های فهرست شده در بورس اوراق بهادار بلژیک از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۲ دارد، زیرا آنها نشان دادند که شرکت‌هایی که یکی از ۴ شرکت بزرگ حسابرسی را

^۱: Zheng et al

استخدام کرده اند، پس انداز مالیاتی قابل توجهی را به دست می آورند. لیزوسکی^۱ (۲۰۱۰) دریافت که حسابرسانی که برای ۴ شرکت بزرگ کار می کنند، تأثیر مثبتی بر فعالیت های مالیاتی دارند که اجتناب مالیاتی را افزایش می دهد. مک گوئر^۲ و همکاران (۲۰۱۲) آخرین نتیجه را تأیید کردند، زیرا آنها اشاره کردند که شرکتها خدمات مالیاتی را از حسابرسان خارجی دریافت می کنند، توانایی بیشتری برای رسیدن به سطح بالاتر اجتناب مالیاتی دارند. سیکا^۳ (۲۰۱۵) زمانی که تأیید کرد شرکت های حسابرسی بزرگ نقش مهمی در حمایت از شیوه های اجتناب مالیاتی ایفا کرده اند، با این نتیجه موافقت کرد.

گروه دوم شواهدی را نشان می دهد که کیفیت حسابرسی اثر منفی بر اجتناب مالیاتی دارد. دی زورت^۴ و همکاران (۲۰۰۲) شواهدی را نشان دادند که کیفیت حسابرسی تحت تأثیر کارایی کمیته های حسابرسی، تعداد تحریف های قابل توجه کشف شده را افزایش می دهد، بنابراین می توان آنها را فوراً تصحیح کرد و در نتیجه عملکردهای اجتناب مالیاتی را کاهش داد. هانلون (۲۰۰۵) نشان داد که حسابرسان به طور غیرمستقیم توانایی شرکت ها برای اجتناب از مالیات را کاهش می دهند. معمولاً حسابرسان انگیزه هایی برای تأثیر گذاری بر فعالیت های مشتریان از طریق کشف شیوه های مدیریت سود که توسط مدیریت دنبال می شود برای کاهش سود پس از کسر مالیات از طریق ذخایر دارند. ریچاردسون و همکاران (۲۰۱۳) دریافتند که استقلال بیشتر کمیته حسابرسی، سطح پایین تر اجتناب مالیاتی را نشان می دهد. علاوه بر این، شرکت های حسابرسی بزرگ، به ویژه ۴ شرکت بزرگ، تمایل دارند که صلاحیت های حسابرسی با کیفیت خوبی داشته باشند که می توانند امکان دستکاری سود توسط شرکت ها را برای اهداف مالیاتی تشخیص دهند. این نتیجه از نمونه ای از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار استرالیا از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۹ استفاده کرد. گوپتا و همکاران (۲۰۱۶) در تأیید این نتایج نشان دادند زمانی که این حسابرسان به طور موثر برای جلوگیری از اتخاذ شیوه های حداقل سازی مالیاتی از سوی مشتریان برای کاهش خطرات دادرسی که حسابرسان با آن مواجه هستند، زمانی که تحریف های قابل توجه و دستکاری صورت های مالی و گزارش ها برای اجتناب از مالیات اتفاق می افتد، کار می کنند. رزقیا و لستیات^۵ (۲۰۲۱) دریافتند که هر چه کارکنان حسابرسی حرفه ای و با تجربه تر باشند، شیوه های اجتناب مالیاتی پایین تر است.

گروه سوم نشان می دهد که ارتباط ناچیز بین کیفیت حسابرسی و اجتناب مالیاتی وجود دارد. بوسعیدی و حامد (۲۰۱۵) اثر ناچیز اندازه مؤسسه حسابرسی را بر اجتناب مالیاتی نشان دادند، این نتیجه از نمونه ای از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تونس استفاده کرد. خاطر نشان می شود که تفاوت در نتایج به دلیل شاخص هایی است که برای بیان کیفیت حسابرسی و ماهیت کشورها استفاده می شود، زیرا نتایج به کاررفته از نمونه های کشورهای توسعه یافته می تواند نتایج متفاوتی با نتایج استفاده شده از نمونه های کشورهای نوظهور به دست آورد.

با توجه به این استدلال ها در مورد ارتباط بین کیفیت حسابرسی و اجتناب مالیاتی، اولین فرضیه تحقیق به صورت زیر مطرح می شود:

¹ Lisowsky

² MCGuire

³ Sikka

⁴ Dezoort

⁵ Rizqia & Lastiati

۱- کیفیت حسابرسی بر اجتناب مالیاتی تأثیر دارد.

مطالعاتی که تأثیر اجتناب مالیاتی را بر انعطاف‌پذیری مالی (که با استفاده از جریان نقدی آزاد اندازه‌گیری می‌شود)، بررسی کردند، تأثیر مثبت شیوه‌های اجتناب مالیاتی را بر انعطاف‌پذیری مالی نشان دادند. دسای و همکاران (۲۰۰۷) نشان دادند که شیوه‌های اجتناب مالیاتی فرصت‌هایی را برای مدیران ایجاد می‌کند تا به رفتار فرصت‌طلبانه ادامه دهند و اخبار بد را پنهان کنند و سرمایه‌گذاران را گمراه کنند، که این موضوع انعطاف‌پذیری مالی را افزایش می‌دهد و آن را به سمت فرصت‌های سرمایه‌گذاری خوب هدایت نمی‌کند. هیتزمن و اوگنوا^۱ (۲۰۱۶) نشان دادند که شیوه‌های اجتناب مالیاتی تأثیر مثبتی بر انعطاف‌پذیری مالی دارد و این در ارزش شرکت منعکس می‌شود، جایی که برنامه ریزی مالیاتی بر فعالیت‌ها و رویدادهای اقتصادی انجام شده توسط شرکت تأثیر می‌گذارد و آنها را برای کاهش مالیات مورد انتظار افشا می‌کند. بیلینگ و رول^۲ (۲۰۱۸) تأثیر مثبت شیوه‌های اجتناب مالیاتی را بر انعطاف‌پذیری مالی برای نمونه‌ای از ۴۷۴۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار چین از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۵ تأیید کردند. علاوه بر این، رول (۲۰۱۹) نشان داد که اقدامات اجتناب مالیاتی بر روی حساسیت جریان نقدی آزاد برای سرمایه‌گذاری، و شیوه‌های اجتناب مالیاتی انعطاف‌پذیری مالی را با استفاده از نمونه‌ای از ۵۰۶۵ شرکت فهرست شده در چین افزایش می‌دهد. موکندان^۳ و همکاران (۲۰۱۹) نشان دادند که وجود یک جریان نقدی آزاد استفاده نشده در شرکت، با نسبت‌های بالا برای سودآوری و اهرم مالی، شرکت را به سمت اقدامات بیشتر اجتناب مالیاتی برای کسب مزیت‌های استراتژیک و رقابتی ترغیب می‌کند. با توجه به این استدلال‌ها دومین فرضیه تحقیق به صورت زیر مطرح می‌شود:

۲- اجتناب مالیاتی بر انعطاف‌پذیری مالی تأثیر دارد.

لافوند و رویچودوری^۴ (۲۰۰۸) نشان دادند که کیفیت حسابرسی بالا به ارائه اطلاعات به موقع در مورد شرکت کمک می‌کند و سهامداران را قادر می‌سازد تا رویه‌های سختگیرانه‌ای را علیه مدیران اتخاذ کنند. علاوه بر این، کیفیت حسابرسی بالا از سوء استفاده مدیران از انعطاف‌پذیری مالی جلوگیری می‌کند. فرانسیس^۵ و همکاران (۲۰۱۱)، کیم و همکاران (۲۰۱۱)، لوئیس^۶ و همکاران (۲۰۱۲) ارتباط بین کیفیت حسابرسی و انعطاف‌پذیری مالی را تأیید کردند. کیم و همکاران (۲۰۱۵) اشاره کردند که منابع نقدی در شرکت‌هایی که کیفیت حسابرسی بالایی دارند کمتر مورد سوء استفاده قرار می‌گیرند. نخیلی و همکاران (۲۰۱۶) بیان کردند که کیفیت حسابرسی مدیریت سودی را که از انعطاف‌پذیری مالی ایجاد می‌شود، کاهش می‌دهد. سوزانتو و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که از آنجایی که کیفیت حسابرسی مشکلات مدیریت سود ناشی از انعطاف‌پذیری مالی را کاهش می‌دهد، اثر کیفیت حسابرسی بر ارتباط بین انعطاف‌پذیری مالی و مدیریت سود منفی است. الجواهری و عباس (۲۰۲۰) اشاره کردند که حسابرسانی که به کیفیت حسابرسی بالا دست می‌یابند در کشف مدیریت سود ناشی از انعطاف‌پذیری مالی کارآمدتر هستند، زیرا حسابرسان ترجیح می‌دهند بی‌نظمی‌ها و اشتباهات را گزارش کنند و شیوه‌های حسابداری مشکوک را نپذیرند. بر این اساس سومین فرضیه تحقیق به صورت زیر مطرح می‌شود:

¹ Heitzman & Ogneva

² Bailling & Rul

³ Mukundhan

⁴ Lafond & Roychowdhury

⁵ Francis

⁶ Louis

۳- کیفیت حسابرسی بر انعطاف پذیری مالی تأثیر دارد.

از آنجایی که حسابرسان توانایی شرکت‌ها را برای اجتناب از مالیات کاهش می‌دهند، آنها انگیزه‌هایی برای تأثیر گذاری بر فعالیت‌های مشتریان با استفاده از شیوه‌های مدیریت سود (مدیریت برای کاهش سود پس از مالیات) از طریق مفاد قانونی را دارند (هانلون، ۲۰۰۵؛ دزورت و همکاران، ۲۰۰۲). علاوه بر این، هر چه کارکنان حرفه‌ای و با تجربه تیم حسابرسی بیشتر باشند، شیوه‌های اجتناب مالیاتی پایین‌تر است (رزقیا و لاستیاتی، ۲۰۲۱). همچنین حسابرسان به طور مؤثری کار می‌کنند تا مشتریان را از اتخاذ شیوه‌های حداقل سازی مالیاتی برای کاهش خطرات دادرسی که حسابرسان با آن مواجه می‌شوند، زمانی که تحریف‌های قابل توجه و دستکاری صورت‌های مالی و گزارش‌ها برای اجتناب از مالیات اتفاق می‌افتد، جلوگیری کنند (گوپتا و همکاران، ۲۰۱۶). در نهایت، شیوه‌های اجتناب مالیاتی با افزایش کیفیت حسابرسی که توسط مکانیسم‌های حاکمیتی انجام می‌شود، کاهش می‌یابد و مدیریت سود را کاهش می‌دهد. از آنجایی که کیفیت حسابرسی نشان دهنده توانایی حسابرس برای کشف تحریف‌های مهم و گزارش آنها است، کیفیت حسابرسی بالاتر از طریق تهیه گزارش حسابرسی مناسب در مورد انطباق با استانداردهای حسابداری و حسابرسی اتفاق می‌افتد (دفوند و ژانگ^۱، ۲۰۱۴). ادبیات قبلی ارتباط مستقیم بین هر دو متغیر را بررسی کرد. اگرچه آنها ارتباط غیرمستقیم کیفیت حسابرسی و انعطاف‌پذیری مالی را از طریق اقدامات اجتناب مالیاتی به عنوان یک میانجی بررسی نکردند. بنابراین، هدف این تحقیق این است که این شکاف در ادبیات را با بررسی تأثیر غیرمستقیم کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی از طریق شیوه‌های اجتناب مالیاتی به عنوان یک میانجی، پر کند. بر اساس این شکاف، فرضیه چهارم به صورت زیر بیان می‌شود:

۴- کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی به طور غیر مستقیم از طریق نقش میانجی اجتناب مالیاتی تأثیر دارد.

۴- روش‌شناسی پژوهش

از آنجایی که نتایج حاصل از پژوهش می‌تواند در فرآیند تصمیم‌گیری مورد استفاده قرار گیرد؛ پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی است. از بعد فرایند نوع پژوهش چون از داده‌های کمی استفاده شده است از نوع کمی است؛ و از لحاظ آماری از نوع همبستگی است زیرا برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از رگرسیون خطی چند متغیره استفاده می‌شود. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۱ است. در این پژوهش برای انتخاب حجم نمونه از روش غربالگری استفاده شده است. برای انتخاب شرکت‌ها هشت محدودیت در نظر گرفته شده است. تاریخ پذیرش آن‌ها در بورس اوراق بهادار تهران قبل از سال ۱۳۹۷ باشد. به منظور قابل مقایسه بودن اطلاعات، پایان سال مالی آن‌ها ۲۹ اسفند باشد. سهام آن‌ها بیش از ۶ ماه وقفه معاملاتی نداشته باشند. جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری (هلدینگ) و واسطه‌گری مالی (لیزینگ و بانک) و بیمه نباشند. در طی سال‌های مورد بررسی سال مالی خود را تغییر نداده باشند. اطلاعات مربوط به متغیرهای انتخاب شده در این پژوهش در دسترس باشد. در طی سال‌های مورد بررسی تغییر فعالیت نداده باشند. پس از در نظر گرفتن شرایط فوق در نهایت ۱۲۰ شرکت واجد شرایط به عنوان نمونه انتخاب گردیدند.

¹ DeFond & Zhang

۵- مدل‌های رگرسیونی و نحوه سنجش متغیرهای پژوهش

مدل‌های آماری این پژوهش برگرفته از تحقیق سلیمان و السید (۲۰۲۳) شرح زیر می‌باشد:

الگوی (۱)-فرضیه اول:

$$ETR_{it} = \beta_0 + \beta_1 AQ_{it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 Lev_{it} + \beta_4 Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

الگوی (۲)-فرضیه دوم:

$$Financial\ Flexibility_{it} = \beta_0 + \beta_1 ETR_{it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 Lev_{it} + \beta_4 Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

الگوی (۳)-فرضیه سوم:

$$Financial\ Flexibility_{it} = \beta_0 + \beta_1 AQ_{it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 Lev_{it} + \beta_4 Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

جهت بررسی فرضیه چهارم تحقیق پس محاسبه ضریب تأثیر (متغیر مستقل بر میانجی) و (میانجی بر وابسته)، از طریق آزمون سوبل، تأثیر غیر مستقیم متغیر مستقل (کیفیت حسابرسی) بر متغیر وابسته (انعطاف‌پذیری مالی) را به طور غیر مستقیم از طریق متغیر میانجی (اجتناب مالیاتی) بررسی می‌نماییم.

متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش شامل متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی به شرح زیر اندازه‌گیری شده‌اند:

متغیر وابسته: انعطاف‌پذیری مالی (FF)

به پیروی از پژوهش سلیمان و السید (۲۰۲۳) و ژانگ^۱ (۲۰۲۲)، متغیر انعطاف‌پذیری مالی از مجموع (جریان نقد عملیاتی + مخارج سرمایه‌ای + سود سهام نقدی) تقسیم بر جمع کل دارایی‌ها محاسبه می‌گردد.

متغیر مستقل: کیفیت حسابرسی (AQ)

در پژوهش حاضر برای کیفیت حسابرسی از شاخص رتبه‌بندی موسسات حسابرسی استفاده می‌شود به طوری که اگر حسابرسی صورت‌های مالی توسط سازمان حسابرسی و موسسات حسابرسی رتبه الف و ب انجام شود امتیاز ۱ و در غیر این صورت ۰ در نظر گرفته می‌شود.

متغیر میانجی: اجتناب مالیاتی (ETR)

در پژوهش حاضر به پیروی رضائی پشته‌نویی و همکاران (۱۴۰۰)، برزگر و همکاران (۱۳۹۹) و سلیمان و السید (۲۰۲۳) جهت محاسبه اجتناب مالیاتی، از نرخ موثر مالیاتی (ETR) استفاده می‌شود که از طریق رابطه زیر محاسبه می‌گردد:

$$ETR_{i,t} = \frac{TTE_{i,t}}{PTE_{i,t}}$$

که در آن:

$ETR_{i,t}$: نرخ موثر مالیاتی شرکت i در سال t ، $TTE_{i,t}$: کل هزینه مالیات شرکت i در سال t و $PTE_{i,t}$: سود قبل از مالیات شرکت i در سال t است. از آنجا که هر چه نرخ موثر مالیاتی شرکت کمتر باشد، میزان اجتناب مالیاتی آن شرکت بیشتر است، لذا نرخ‌های مالیاتی محاسبه شده در عدد منفی یک (-۱) ضرب می‌شود تا معیار مستقیمی از اجتناب مالیاتی شرکت بدست آید.

متغیرهای کنترلی

¹ Zhang

به پیروی از مطالعه سلیمان و السید (۲۰۲۳) متغیرهای اندازه شرکت، اهرم مالی و رشد فروش به عنوان برخی عوامل کنترلی موثر بر انعطاف پذیری مالی در نظر گرفته شده اند که در ادامه نحوه محاسبه این متغیرها ذکر گردیده است:

اندازه شرکت (FS): بر اساس لگاریتم طبیعی کل دارایی های شرکت محاسبه می گردد.

اهرم مالی (LEV): بر اساس نسبت کل بدهی ها به کل دارایی های شرکت محاسبه می گردد.

رشد فروش (Growth): بر اساس نسبت (فروش سال جاری - فروش سال قبل) / فروش سال قبل محاسبه می گردد.

۶- یافته های پژوهش

در اولین گام جهت تجزیه و تحلیل داده ها، محقق باید توصیف دقیقی از متغیرهای پژوهش داشته باشد. توصیف داده ها قبل از برآورد مدل، اطلاعات مهم و ارزشمندی در اختیار او قرار می دهد. آگاهی از شاخص های مرکزی، پراکندگی و توزیعی متغیرها، منجر می شود تا محقق در ادامه پژوهش خود با آگاهی بیشتری به تحلیل متغیرها بپردازد. در جدول (۲) توصیف آماری متغیرها به همراه میانگین، میانه، انحراف معیار، بیشینه، کمینه، چولگی، کشیدگی قابل مشاهده است.

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

شاخص متغیر	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
انعطاف پذیری مالی	۰.۵۷۸	۰.۶۵۰	۰.۹۸۰	-۰.۸۷	۰.۲۸۴
کیفیت حسابرسی	۰.۵۴۵	۱.۰۰۰	۱.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۴۹۸
اجتناب مالیاتی	۰.۱۰۷	۰.۱۱۰	۰.۵۸۰	-۰.۱۶	۰.۰۸۵
اندازه شرکت	۱۵.۷۹۸	۱۵.۶۰	۲۰.۶۲۰	۱۱.۴۱۰	۱.۵۶۰
اهرم مالی	۰.۴۸۴	۰.۴۶۰	۱.۵۲۰	۰.۰۳۰	۰.۲۱۴
رشد فروش	۰.۴۷۷	۰.۵۰۵	۰.۹۹۰	-۰.۸۶	۰.۳۶۷

منبع: یافته های پژوهشگر

با توجه به جدول (۱)؛ در مورد میانگین متغیرها در بین ۶۰۰ مشاهده اندازه شرکت با میانگین ۱۵/۷۹ دارای بیشترین میانگین و اجتناب مالیاتی با میانگین ۰/۱۱ دارای کمترین میانگین می باشد.

همچنین در خصوص متغیر کیفیت حسابرسی که به صورت باینری (دارای دو مقدار ۰ و ۱) بوده مقادیر فراوانی و فراوانی نسبی آن در جدول زیر گزارش شده است:

جدول ۲- فراوانی متغیرهای باینری

متغیر	مقدار	فراوانی	درصد فراوانی
کیفیت حسابرسی	یک	۳۳۵	۵۵.۸٪
	صفر	۲۶۵	۴۴.۲٪
مجموع		۶۰۰	۱۰۰.۰

منبع: یافته های پژوهشگر

بر اساس نتایج جدول (۲) حسابرس ۳۳۵ سال-شرکت (۸,۵۵ درصد از سال-شرکت های نمونه) در سال های مورد بررسی سازمان حسابرسی بوده است. نتایج حاصل از آزمون مانایی متغیرها که در جدول (۲) نمایش داده شده است.

جدول ۲- نتایج آزمون لوین، لین و چو جهت بررسی مانایی متغیرها (در سطح متغیر)

نتیجه آزمون	در سطح متغیر		متغیر
	p-value	آماره X^2 لوین، لین، چو	
ایستا در سطح متغیر	۰,۰۰۰۰	-۴۲,۰۹۴	انعطاف پذیری مالی
ایستا در سطح متغیر	۰,۰۰۰۰	-۱۵,۰۳۰	کیفیت حسابرسی
ایستا در سطح متغیر	۰,۰۰۰۰	-۶۸,۰۷۱	اجتناب مالیاتی
ایستا در سطح متغیر	۰,۰۰۰۰	-۵۱,۱۵۳	اندازه شرکت
ایستا در سطح متغیر	۰,۰۰۰۰	-۴۳,۰۲۶	اهرم مالی
ایستا در سطح متغیر	۰,۰۰۰۰	-۲۴,۰۳۲	رشد فروش

منبع: یافته های پژوهشگر

نتایج آزمون لوین، لین و چو نشان می دهد که همه متغیرهای به کار رفته در این پژوهش در سطح ۹۵ درصد ایستا هستند. با توجه به اینکه متغیرهای پژوهش در سطح متغیر ایستا می باشند؛ بنابراین نیازی به انجام آزمون هم انباشتگی نمی باشد.

داده های این پژوهش به صورت داده های ترکیبی میباشند در داده های ترکیبی ابتدا از آزمون لیمر استفاده میشود تا تلفیقی یا تابلویی بودن داده ها مشخص گردد و در صورت استفاده از روش داده های تابلویی به منظور این که مشخص گردد کدام روش اثرات ثابت یا اثرات تصادفی برای برآورد مدل مناسب تر است از آزمون هاسمن استفاده میشود. همچنین برای تشخیص ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی سریالی در مدل به ترتیب از آزمون نسبت درست نمایی (LR) و وولدریج استفاده گردید که نتایج حاصل از این آزمونها در جدول شماره (۳) ارائه شده است.

جدول ۳- نتایج آزمون های مورد استفاده برای مدل های پژوهش

نوع آزمون	مدل	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
آزمون F لیمر	اول	۲/۵۷۲	۰/۰۰۰	روش تابلویی
	دوم	۴/۶۴۴	۰/۰۰۰	
	سوم	۴/۶۵۵	۰/۰۰۰	
آزمون هاسمن	اول	۴/۲۲۶	۰/۳۷۶	روش اثرات تصادفی
	دوم	۲/۶۳۸	۰/۶۲۰	
	سوم	۳/۲۹۳	۰/۵۰۹	
آزمون نسبت درست	اول	۳۴۲/۵۰۷	۰/۰۰۰	ناهمسانی واریانس

نوع آزمون	مدل	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
نمایی	دوم	۲۱۱/۲۷۹	۰/۰۰۰	
	سوم	۳۵۶۲/۲۸۰	۰/۰۰۰	
آزمون وولدریج	اول	۱/۳۶۵	۰/۱۴۲	عدم وجود خود همسنگی
	دوم	۱/۷۱۱	۰/۰۹۸	
	سوم	۱/۲۱۱	۰/۱۸۶	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به جدول شماره (۳) آزمون F لیمر و سطح معناداری آن کمتر از ۰۰۰۵ بوده لذا فرضیه صفر آزمون رد شده و بیانگر آن است که باید از روش داده‌های تابلویی استفاده شود. همچنین با توجه به نتایج آزمون هاسمن و سطح معناداری آن (بزرگتر از ۰۰۰۵)، لازم است که مدل با استفاده از روش اثرات تصادفی برآورد گردد. نتایج آزمون نسبت درست نمایی و سطح معناداری آن (کمتر از ۰۰۰۵) نشان می‌دهد که مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس است. به منظور رفع این مشکل از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) برای برآورد مدل استفاده می‌شود. همچنین، سطح معناداری آزمون وولدریج حاکی از عدم وجود خود همبستگی سریالی در مدل‌ها است. علاوه بر این، به منظور اطمینان از عدم وجود مشکل هم خطی بین متغیرهای توضیحی آزمون هم خطی با استفاده از عامل تورم واریانس (VIE) مورد بررسی قرار گرفت که با توجه آنکه مقادیر این آماره برای متغیرهای توضیحی کمتر از ۱۰ است لذا هم خطی بین آن‌ها وجود ندارد.

جدول ۴- نتایج برآورد مدل اول با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته

متغیر	نماد	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
کیفیت حسابرسی	AQ	-۰.۱۸۰	۰.۰۴۶	-۳.۸۵۵	۰.۰۰۰۱
اندازه شرکت	SIZE	-۰.۰۰۷	۰.۰۰۲	-۲.۸۲۷	۰.۰۰۴۹
اهرم مالی	LEV	۰.۰۶۷	۰.۰۱۹	۳.۴۷۵	۰.۰۰۰۵
رشد فروش	GROWTH	۰.۰۰۲	۰.۰۰۸	۰.۲۹۲	۰.۷۷۰۳
عرض از مبدأ	AQ	-۰.۱۰۸	۰.۰۴۶	-۲.۳۲۱	۰.۰۰۱۴
آماره دوربین واتسن	Durbin-Watson stat	۱,۹۱۲			
ضریب تعیین	R-squared	۰.۴۳۵			
ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R-squared	۰.۴۲۹			
آماره F فیشر (سطح معنی داری)		(۰,۰۰۰)۵,۵۵۲۷۶۷			

منبع: یافته‌های پژوهشگر

یکی از فرضیاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی توسط مدل رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند، امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. به منظور استقلال خطاها از یکدیگر از آماره دوربین-واتسون استفاده می‌شود که چنانچه مقدار آن در بازه $2/5$ تا $1/5$ قرار گیرد عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود و در غیر این صورت همبستگی بین خطاها وجود دارد. با توجه به مقادیر بدست آمده در جدول بالا، چون میزان دوربین واتسون 91.1 می‌باشد، در نتیجه عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود.

همچنین با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده مدل برازش شده می‌توان ادعا نمود، 43 درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای توضیحی مدل تبیین می‌شود. همچنین مقدار آماره F مدل رگرسیونی برابر با $5,552$ در سطح معناداری صفر می‌باشد که نشان می‌دهد معناداری کل مدل برازش شده تایید می‌گردد.

با توجه به نتایج حاصل از جدول (۴) و سطح معنی داری محاسبه شده می‌توان بیان داشت:

سطح معنی داری متغیر کیفیت حسابرسی کوچکتر از سطح خطاست ($prob < 0.05$)، بنابراین در سطح اطمینان 95 درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان دهنده این است کیفیت حسابرسی بر اجتناب مالیاتی تأثیر دارد. در خصوص ضریب که برابر 0.18 - گردید می‌توان بیان داشت با توجه به نوع متغیر در سال‌هایی که حسابرس، سازمان حسابرسی بوده است؛ گزارش دهی پایداری شرکت‌ها 0.18 واحد کاهش می‌یابد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر منفی می‌باشد، لذا افزایش (کاهش) کیفیت حسابرسی سبب کاهش (افزایش) اجتناب مالیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌گردد.

جدول ۵- نتایج برآورد مدل دوم تحقیق با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته

متغیر	نماد	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
اجتناب مالیاتی	ETR	۰.۲۱۵	۰.۰۳۵	۶.۰۵۰	۰.۰۰۰۰
اندازه شرکت	SIZE	۰.۰۰۶	۰.۰۰۸	۰.۷۶۷	۰.۴۴۲۹
اهرم مالی	LEV	-۰.۷۱۹	۰.۰۵۵	-۱۲.۹۶۵	۰.۰۰۰۰
رشد فروش	GROWTH	۰.۰۴۱	۰.۰۲۱	۱.۹۸۰	۰.۰۴۸۱
عرض از مبدأ	AQ	۰.۸۰۸	۰.۱۳۷	۵.۸۹۱	۰.۰۰۰۰
آماره دوربین واتسن	Durbin-Watson stat	۱.۸۰۶			
ضریب تعیین	R-squared	۰.۵۴۲			
ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R-squared	۰.۵۳۷			
آماره F فیشر (سطح معنی داری)		۴۷,۷۰۷ (۰,۰۰۰)			

منبع: یافته‌های پژوهشگر

میزان دوربین واتسون ۱/۸ می باشد، در نتیجه عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می شود. همچنین با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده مدل برازش شده می توان ادعا نمود، ۵۳ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای توضیحی مدل تبیین می شود. همچنین مقدار آماره F مدل رگرسیونی برابر با ۴۷,۷۰۷ در سطح معناداری صفر می باشد که نشان می دهد معناداری کل مدل برازش شده تایید می گردد.

با توجه به نتایج حاصل از جدول (۵) و سطح معنی داری محاسبه شده می توان بیان داشت: سطح معنی داری متغیر اجتناب مالیاتی کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان دهنده این است اجتناب مالیاتی بر انعطاف پذیری مالی تأثیر دارد. در خصوص ضریب که برابر ۰,۲۱ گردید می توان بیان داشت به ازای هر واحد افزایش در اجتناب مالیاتی؛ انعطاف پذیری مالی ۰,۲۱ واحد افزایش می یابد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر مثبت می باشد، لذا افزایش (کاهش) اجتناب مالیاتی سبب افزایش (کاهش) انعطاف پذیری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می گردد.

جدول ۶- نتایج برآورد مدل سوم تحقیق با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته

متغیر	نماد	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
کیفیت حسابرسی	AQ	۰.۱۳۹	۰.۰۱۷	۷.۷۸۱	۰.۰۰۰۰
اندازه شرکت	SIZE	۰.۰۰۶	۰.۰۰۸	۰.۷۸۹	۰.۴۳۰۱
اهرم مالی	LEV	-۰.۷۲۰	۰.۰۵۵	-۱۳.۰۹۰	۰.۰۰۰۰
رشد فروش	GROWTH	۰.۰۴۱	۰.۰۲۱	۱.۹۴۶	۰.۰۵۲۰
عرض از مبدأ	AQ	۰.۸۱۲	۰.۱۳۵	۵.۹۹۷	۰.۰۰۰۰
آماره دوربین واتسن	Durbin-Watson stat	۱,۹۰۶			
ضریب تعیین	R-squared	۰.۵۵۳			
ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R-squared	۰.۵۳۸			
آماره F فیشر (سطح معنی داری)		۴۷,۸۰۶ (۰,۰۰۰)			

منبع: یافته های پژوهشگر

با توجه به مقادیر بدست آمده در جدول بالا، چون میزان دوربین واتسون ۱,۹ می باشد، در نتیجه عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می شود. همچنین با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده مدل برازش شده می توان ادعا نمود، ۵۳ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای توضیحی مدل تبیین می شود. همچنین مقدار آماره F مدل رگرسیونی برابر با ۴۷/۸۰۶ در سطح معناداری صفر می باشد که نشان می دهد معناداری کل مدل برازش شده تایید می گردد.

با توجه به نتایج حاصل از جدول (۶) و سطح معنی داری محاسبه شده می‌توان بیان داشت:

سطح معنی داری متغیر کیفیت حسابرسی کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0/05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره t مربوط به این متغیر نشان دهنده این است کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی تأثیر دارد. در خصوص ضریب که برابر ۰,۱۴ گردید می‌توان بیان داشت به ازای هر واحد افزایش در کیفیت حسابرسی؛ انعطاف‌پذیری مالی ۰,۱۴ واحد افزایش می‌یابد. از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت متغیر مثبت می‌باشد، لذا افزایش (کاهش) کیفیت حسابرسی سبب افزایش (کاهش) انعطاف‌پذیری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌گردد.

میزان نقش میانجی اجتناب مالیاتی در تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی با استفاده از آزمون سوبل محاسبه می‌گردد. با توجه به ضرایب (مستقل - میانجی) و (میانجی-وابسته) می‌توان میزان میانجی اجتناب مالیاتی در تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی و همچنین معناداری آن را محاسبه نمود. اثر غیرمستقیم با فرمول زیر محاسبه می‌شود که در این فرمول a اثر متغیر مستقل بر میانجی و b اثر متغیر میانجی بر وابسته است.

رابطه (۴)

$$B_{\text{indirect}} = a \times b$$

- علاوه بر محاسبه میزان اثر غیرمستقیم می‌توان با استفاده از آزمون سوبل معناداری اثر غیرمستقیم را نیز محاسبه کرد. شایان ذکر است که همه نرم افزارها معناداری اثرات مستقیم بین متغیرها را محاسبه کرده و در خروجی‌های خود ارائه می‌دهند اما معناداری اثر غیرمستقیم را ارائه نمی‌کنند بنابراین معناداری اثر غیرمستقیم باید دستی حساب شده که در ادامه فرمول محاسبه آن بر اساس روش سوبل آورده شده است.

رابطه (۵)

$$Z_{\text{Value}} = \frac{A \cdot B}{\sqrt{B^2 \cdot S_a^2 + A^2 \cdot S_b^2}}$$

که در فرمول بالا A ضریب رگرسیونی رابطه میان متغیر مستقل و میانجی، B ضریب رگرسیونی رابطه میان متغیر میانجی و وابسته، S_a خطای استاندارد رابطه میان متغیر مستقل و میانجی، S_b خطای استاندارد رابطه میان متغیر میانجی و وابسته می‌باشد.

اثر نقش میانجی اجتناب مالیاتی در تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی

$$B_{\text{indirect}} = a \times b = -0,18 \times 0,21 = -0,038$$

حال با توجه به نتایج بدست آمده در ادامه معناداری اثر غیرمستقیم مورد بررسی قرار گرفته است:

جدول ۷- نتایج آزمون سوبل (۱۹۸۲)

متغیر مستقل	متغیر میانجی	متغیر وابسته	ضریب مسیر	آماره Z	نتیجه
کیفیت حسابرسی	اجتناب مالیاتی	انعطاف پذیری مالی	-۰,۰۳۸	-۲,۷۳۳	تایید

منبع: یافته‌های پژوهشگر

ضریب مسیر اثر میانجی اجتناب مالیاتی در تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی -۰,۰۳۸ است. آماره Z برای این ضریب نیز -۲,۷۳۳ است و مقدار آن کمتر از آستانه معنی داری یعنی ۱,۹۶ بدست آمده بنابراین فرضیه تحقیق تایید می‌شود.

برای تعیین شدت اثر غیر مستقیم متغیر میانجی از آماره ای به نام VAF استفاده می‌شود که مقداری بین صفر و یک را اختیار می‌کند و هر چه این مقدار به ۱ یک نزدیکتر باشد، نشان از قویتر بودن تأثیر متغیر میانجی دارد. در واقع این مقدار نسبت اثر غیر مستقیم بر اثر کل را می‌سنجد. مقدار VAF از فرمول زیر محاسبه می‌شود:

رابطه (۶)

$$VAF = \frac{a \times b}{(a \times b) + c}$$

a: مقدار ضریب مسیر بین متغیر مستقل و میانجی

b: مقدار ضریب مسیر بین متغیر میانجی و وابسته

c: مقدار ضریب مسیر بین متغیر مستقل و وابسته

شدت اثر میانجی اجتناب مالیاتی در تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی

$$VAF = \frac{-0.18 \times 0.21}{(-0.18 \times 0.21) + 0.14} = 0.372$$

-با توجه به میزان آماره VAF می‌توان بیان داشت تقریباً ۳۷ درصد از اثر کل کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی اجتناب مالیاتی تبیین می‌شود.

با توجه به نتایج حاصل از جدول (۷) و سطح معنی داری محاسبه شده می‌توان بیان داشت:

سطح معنی داری متغیر کیفیت حسابرسی کوچکتر از سطح خطاست ($\text{prob} < 0.05$)، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب و آماره Z مربوط به این متغیر نشان دهنده این است کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی به طور غیر مستقیم از طریق نقش میانجی اجتناب مالیاتی تأثیر دارد. همچنین با توجه به میزان آماره VAF می‌توان بیان داشت تقریباً ۳۷ درصد از اثر کل کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی اجتناب مالیاتی تبیین می‌شود.

۷- بحث و نتیجه گیری

ادبیات قبلی نشان می‌دهد که مؤسسات حسابرسی با کیفیت بالاتر نتایج حسابرسی با کیفیت بالاتری را تولید می‌کنند و کیفیت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشند که این موجب اعتماد بیشتر اعتبار دهندگان و افزایش سهولت تامین مالی می‌گردد. از طرفی اجتناب از مالیات فرصت‌هایی را برای مدیران ایجاد می‌کند تا رفتارهای فرصت طلبانه داشته باشند، اخبار بد را پنهان کنند و سرمایه‌گذاران را گمراه کنند که انعطاف‌پذیری مالی شرکت را افزایش می‌دهد. برای این منظور، در پژوهش حاضر تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی با تأکید بر نقش میانجی اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفت. برای دستیابی به این هدف، نمونه‌ای متشکل از ۱۲۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در نظر گرفته شد. نتایج آزمون اولین فرضیه پژوهش حاکی از آن است که کیفیت حسابرسی بر اجتناب مالیاتی تأثیر منفی و معناداری دارد. در تبیین نتایج این فرضیه می‌توان بیان داشت:

کیفیت حسابرسی تحت تأثیر کارایی کمیته‌های حسابرسی، تعداد تحریف‌های قابل توجه کشف‌شده را افزایش می‌دهد، بنابراین می‌توان آنها را فوراً تصحیح کرد و در نتیجه عملکردهای اجتناب مالیاتی را کاهش داد. هانلون (۲۰۰۵) نشان داد که حسابرسان به طور غیرمستقیم توانایی شرکت‌ها برای اجتناب از مالیات را کاهش می‌دهند. معمولاً حسابرسان انگیزه‌هایی برای تأثیرگذاری بر فعالیت‌های مشتریان از طریق کشف شیوه‌های مدیریت سود که توسط مدیریت دنبال می‌شود برای کاهش سود پس از کسر مالیات از طریق ذخایر دارند. ریچاردسون و همکاران (۲۰۱۳) دریافتند که استقلال بیشتر کمیته حسابرسی، سطح پایین‌تر اجتناب مالیاتی را نشان می‌دهد. علاوه بر این، شرکت‌های حسابرسی بزرگ، به‌ویژه ۴ شرکت بزرگ، تمایل دارند که صلاحیت‌های حسابرسی با کیفیت خوبی داشته باشند که می‌توانند امکان دستکاری سود توسط شرکت‌ها را برای اهداف مالیاتی تشخیص دهند. نتیجه حاصل از فرضیه تحقیق با مطالعات سلیمان و السید (۲۰۲۳) و سلیمان و همکاران (۲۰۲۳) همسو و سازگار می‌باشد.

نتایج دومین فرضیه پژوهش نشان داد اجتناب مالیاتی بر انعطاف‌پذیری مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد. در تبیین نتایج این فرضیه می‌توان بیان داشت شیوه‌های اجتناب مالیاتی فرصت‌هایی را برای مدیران ایجاد می‌کند تا به رفتار فرصت‌طلبانه ادامه دهند و اخبار بد را پنهان کنند و سرمایه‌گذاران را گمراه کنند، که این موضوع انعطاف‌پذیری مالی را افزایش می‌دهد و آن را به سمت فرصت‌های سرمایه‌گذاری خوب هدایت نمی‌کند. هیتزمن و اوگنوا^۱ (۲۰۱۶) نشان دادند که شیوه‌های اجتناب مالیاتی تأثیر مثبتی بر انعطاف‌پذیری مالی دارد و این در ارزش شرکت منعکس می‌شود، جایی که برنامه ریزی مالیاتی بر فعالیت‌ها و رویدادهای اقتصادی انجام شده توسط شرکت تأثیر می‌گذارد و آنها را برای کاهش مالیات مورد انتظار افشا می‌کند. بیلینگ و رول^۲ (۲۰۱۸) تأثیر مثبت شیوه‌های اجتناب مالیاتی را بر انعطاف‌پذیری مالی برای نمونه‌ای از ۴۷۴۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار چین از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۵ تأیید کردند. علاوه بر این، رول (۲۰۱۹) نشان داد که اقدامات اجتناب مالیاتی بر روی حساسیت جریان نقدی آزاد برای سرمایه‌گذاری، و

¹ Heitzman و Ogneva

² Bailling & Rul

شیوه های اجتناب مالیاتی انعطاف پذیری مالی را با استفاده از نمونه ای از ۵۰۶۵ شرکت فهرست شده در چین افزایش می دهد. نتیجه حاصل از فرضیه تحقیق با مطالعات سلیمان و السید (۲۰۲۳) همسو و سازگار می باشد.

نتایج سومین فرضیه پژوهش نشان داد کیفیت حسابرسی بر انعطاف پذیری مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد. در تبیین نتایج این فرضیه می توان بیان داشت کیفیت حسابرسی رفتار فرصت طلبانه مدیران را محدود می کند که با دستیابی به سطح بهینه انعطاف پذیری مالی و به حداقل رساندن مشکلات نمایندگی منعکس می شود. از آنجایی که کیفیت حسابرسی بالا دقت گزارش های مالی را تضمین می کند، عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می دهد و رفتارهای مدیریت فرصت طلب را که در افشای انعطاف پذیری مالی منعکس می شود، کاهش می دهد (رول^۱، ۲۰۱۹). کیفیت حسابرسی بالا به ارائه اطلاعات به موقع در مورد شرکت کمک می کند و سهامداران را قادر می سازد تا رویه های سختگیرانه ای را علیه مدیران اتخاذ کنند. علاوه بر این، کیفیت حسابرسی بالا از سوء استفاده مدیران از انعطاف پذیری مالی جلوگیری می کند. فرانسیس و همکاران (۲۰۱۱)، کیم و همکاران (۲۰۱۱)، لوئیس و همکاران (۲۰۱۲) ارتباط بین کیفیت حسابرسی و انعطاف پذیری مالی را تایید کردند. کیم و همکاران (۲۰۱۵) اشاره کردند که منابع نقدی در شرکت هایی که کیفیت حسابرسی بالایی دارند کمتر مورد سوء استفاده قرار می گیرند. نتیجه حاصل از فرضیه تحقیق با مطالعات سلیمان و السید (۲۰۲۳) و امیری و همکاران (۱۴۰۲) همسو و سازگار می باشد.

نتایج چهارمین فرضیه تحقیق نشان داد تقریباً ۳۷ درصد از اثر کل کیفیت حسابرسی بر انعطاف پذیری مالی از طریق غیرمستقیم توسط متغیر میانجی اجتناب مالیاتی تبیین می شود. در تبیین نتایج این فرضیه می توان بیان داشت هر چه کارکنان حرفه ای و با تجربه تیم حسابرسی بیشتر باشند، شیوه های اجتناب مالیاتی پایین تر است (رزقیا و لاستیاتی، ۲۰۲۱). همچنین حسابرسان به طور مؤثری کار می کنند تا مشتریان را از اتخاذ شیوه های حداقل سازی مالیاتی برای کاهش خطرات دادرسی که حسابرسان با آن مواجه می شوند، زمانی که تحریف های قابل توجه و دستکاری صورت های مالی و گزارش ها برای اجتناب از مالیات اتفاق می افتد، جلوگیری کنند (گوپتا و همکاران، ۲۰۱۶). در نهایت، شیوه های اجتناب مالیاتی با افزایش کیفیت حسابرسی که توسط مکانیسم های حاکمیتی انجام می شود، کاهش می یابد و مدیریت سود را کاهش می دهد. از آنجایی که کیفیت حسابرسی نشان دهنده توانایی حسابرسان برای کشف تحریف های مهم و گزارش آنها است، کیفیت حسابرسی بالاتر از طریق تهیه گزارش حسابرسی مناسب در مورد انطباق با استانداردهای حسابداری و حسابرسی اتفاق می افتد (دفوند و ژانگ، ۲۰۱۴). از طرفی شیوه های اجتناب مالیاتی از حفره هایی در مفاد قانون مالیات استفاده می کند و این رفتار شامل هیچ عنصر مجرمانه ای نمی شود که از مقررات مالیاتی خارج نشوند. هانلون و هیتزمن^۲ (۲۰۱۰) اشاره کردند که شیوه های اجتناب مالیاتی با استفاده از نقاط ضعف در قانون مالیات بر تعهدات مالیاتی تأثیر می گذارد. از آنجایی که شیوه های اجتناب مالیاتی نشان دهنده مزایایی است که شرکت بار مالیاتی را پرداخت نمی کند، مدیریت را تشویق می کند تا از این شیوه ها برای سود بیشتر برای سهامداران استفاده نماید (لستری و ندیا^۳، ۲۰۱۹). در واقع، شیوه های اجتناب مالیاتی برای مدیریت و ذینفعان با اهمیت تر بوده زیرا آنها برای دستیابی به پس انداز نقدی انگیزه بیشتری دارند (کائو^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). بنابراین می توان بیان داشت کیفیت

¹ Rul

² Hanlon & Heitzman

³ Lestari & Nedya

⁴ Cao

حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی به طور غیر مستقیم از طریق نقش میانجی اجتناب مالیاتی تأثیر می‌گذارد. نتیجه حاصل از فرضیه تحقیق با مطالعات سلیمان و السید (۲۰۲۳) همسو و سازگار می‌باشد. با توجه به اینکه هدف مدیران این است که اعتماد مالکان شرکت را فراهم کنند پس بایستی این نکته را در نظر بگیرند که برای افزایش منافع ذینفعان، به دنبال استفاده از مؤسسات حسابرسی با کیفیت بالا باشند. از آنجا که مؤسسات حسابرسی با شهرت و اندازه بزرگتر (مانند سازمان حسابرسی) نسبت به سایر مؤسسات، باعث افزایش قابلیت اتکای صورت‌های مالی می‌شوند. بنابراین می‌توان به مجامع عمومی شرکت‌ها توصیه کرد که از مؤسسات حسابرسی بزرگ‌تر استفاده نمایند. به سازمان بورس نیز می‌توان پیشنهاد نمود که در انتخاب مؤسسات معتمد بورس به مؤسسه‌ای که از شهرت (اندازه بزرگتری) برخوردارند توجه بیشتری داشته باشند و از این طریق سبب کاهش اجتناب مالیاتی شرکت‌ها گردند. همچنین پیشنهاد می‌شود سازمان بورس اوراق بهادار تهران و سایر سازمان‌های نظارتی در راستای افزایش تمکین مالیاتی شرکت‌ها با کمک اساتید مجرب و مسلط به مفاهیم مرتبط با اخلاق حرفه‌ای، ضمن بازسازی دوره‌های ضمن خدمت برای مدیران به رشد سطح اخلاقی آنان کمک نمایند. توجه به نتایج کسب شده، به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی پیشنهاد می‌شود هنگام تجزیه و تحلیل در خصوص انعطاف‌پذیری مالی شرکت‌ها به متغیرهایی مانند کیفیت حسابرسی توجه داشته باشند زیرا این متغیر، منجر به بهبود در محتوای گزارش حسابرسی می‌شود. لذا به سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران در ارزیابی انعطاف‌پذیری مالی توصیه می‌شود به انتخاب حسابرسان و بزرگی آن توسط مدیران توجه کنند. همچنین برای افزایش انعطاف‌پذیری مالی، به‌ویژه در شرایط ایجاد مشکلات تامین مالی برای شرکت‌ها، به بورس اوراق بهادار توصیه می‌شود تهمیدات و مزیت‌هایی در ر

استای به کارگیری حسابرسان بزرگ در شرایط بحران در نظر بگیرد. بر اساس یافته‌های این تحقیق می‌توانیم پیشنهادات زیر را برای پژوهشگران آتی داشته باشیم:

- بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی با تأکید بر نقش میانجی رفتار فرصت طلبانه مدیر
- پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آتی در کیفیت حسابرسی بر انعطاف‌پذیری مالی با تأکید بر نقش میانجی اجتناب مالیاتی، جهت محاسبه اجتناب مالیاتی از متغیر اقتصاد سایه استفاده نمایند.
- بررسی تأثیر ساختار حقوقی شرکت بر رابطه کیفیت حسابرسی و انعطاف‌پذیری مالی.

منابع و مآخذ

- خوشکار، فرزین؛ شاه بوداقي، راحله؛ صدری، محبوبه (۱۳۹۹). نقش ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رابطه بین انطباق مالیاتی و هموارسازی سود، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۳، شماره ۳۵، صص ۷۶-۶۰.
- امیری، اصغر، رضائی، نادر، پاک مرام، عسگر، عبدی، رسول. (۱۴۰۲). نقش انعطاف‌پذیری در کیفیت حسابرسی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت ۱۲(۴۷). ۷۹-۹۲.
- برزگر، قدرت‌اله؛ نتاج کردی، محسن حسن؛ عباسی، علی (۱۳۹۹). تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مطالعات حسابداری و حسابرسی، شماره ۳۳، صص ۲۵-۴۲.

حق بین، پرویز، آزادی، کیهان، پورعلی لاکلایه، محمدرضا، صمدی لرگانی، محمود. (۱۴۰۱). تأثیر هویت اجتماعی و انعطاف پذیری بر کیفیت حسابرسی با تأکید بر نقش استرس. پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۴(۵۳)، ۱۹۱-۲۲۲.

رضائی پیتة نوئی، یاسر؛ غلامرضا پور، محمد؛ امیرنیا، نرجس (۱۴۰۰). اثربخشی کمیته حسابرسی و اجتناب مالیاتی شرکت ها: مطالعه نقش تعدیلی استراتژی های رهبری هزینه و تمایز، دانش حسابرسی، دوره ۲۰، شماره ۸۰، صص ۱۴۶-۱۱۷.

Al-Jawahry, B. A. W., and Abbas, A. A. (2020) . Professional Specialization of Auditing Offices and Companies and its Effect in the Quality of Accounting Earnings . *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 24(2), 1-11.

Bailing, J., and Rui, J. (2018) . The Impact of Tax Avoidance on Enterprise Investment Efficiency. *Journal of Discrete Mathematical Sciences and Cryptography*, 21(6), 1293-1298.

Boussaidi, A., and Hamed, M. S. (2015). The impact of governance mechanisms on tax aggressiveness: empirical evidence from Tunisian context. *Journal of Asian Business Strategy*, 5(1), 1-12.

Chen, C., Leung, W. S., Tao, X., & Wang, H. (2023). The impact of financial reporting flexibility on auditor risk judgement: Evidence from the implementation of FIN 46R. *Journal of Accounting and Public Policy*, 42(3), 107084.

DeFond, M., and Zhang, J. (2014). A Review of Archival Auditing Research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 275-326 .

DeFond, M., and Zhang, J. (2014). A Review of Archival Auditing Research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 275-326 .

Desai, M.A., Dyck, A. and Zingales, L. (2007), "Theft and taxes", *Journal of Financial Economics*, Vol. 84 No. 3, pp. 591-623

DeZoort, F. T., Hermanson, D. R., and Houston, R. W. (2002) . Audit Committees: How Good are They?. *Journal of Corporate Accounting and Finance*, 13(4), 53-59.

Francis, J. R. (2011). A Framework for Understanding and Researching Audit Quality . Auditing: A *Journal of Practice and Theory*, 30(2), 125-152.

Gallemore, J., and Labro, E. (2015) .The Importance of the Internal Information Environment For Tax Avoidance. *Journal of Accounting and Economics*, 60(1), 149-167.

Gupta, S., Laux, R. C., and Lynch, D. P. (2016) .Do Firms use Tax Reserves to Meet Analysts' Forecasts? Evidence from the Pre-and post-FIN 48 Periods .*Contemporary Accounting Research*, 33(3), 1044-1074.

Hanlon, M. (2003). "What can we infer about a firm's taxable income from its financial statements?". *National Tax Journal*, 56 (4): 831-863.

Hanlon, M. (2005). The Persistence and Pricing of Earnings, Accruals, and Cash Flows When Firms Have Large Book-Tax Differences .*The Accounting Review*, 80(1), 137-166.

Hanlon, M., and Heitzman, S. (2010) .A Review of Tax Research. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2-3), 127-178.

Jensen, M., and, W. Meckling. (1976). "Theory of the firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure". *Journal of Financial Economics*, 3 : 305-360.

Jihene, F., and Moez, D. (2019) .The Moderating Effect of Audit Quality on CEO Compensation and Tax Avoidance: Evidence from Tunisian Context. *International Journal of Economics and Financial*. Issues, 9(1), 131 .

- Kim, J. B., Lee, J. J., and Park, J. C. (2015) . Audit Quality and the Market Value of Cash Holdings: The Case of Office-Level Auditor Industry Specialization. *Auditing, A Journal of Practice and Theory*, 34(2), 27-57.
- Kim, J. B., Song, B. Y., and Zhang, L. (2011) . Internal Control Weakness and Bank Loan Contracting: Evidence from SOX Section 404 disclosures. *The Accounting Review*, 86(4), 1157-1188 .
- Kuo, N. T., Li, S., & Jin, Z. (2023). Social trust and the demand for audit quality. *Research in International Business and Finance*, 65, 101931.
- Lafond, R., and Roychowdhury, S. (2008). Managerial Ownership and Accounting Conservatism . *Journal of Accounting Research*, 46(1), 101-135.
- Lestari, N., and Nedya, S. (2019, October). The Effect of Audit Quality on Tax Avoidance . *International Conference on Applied Science and Technology 2019-Social Sciences Track* , Atlantis Press. 72-76 <https://doi.org/10.2991/icastss-19.2019.69>.
- Lisowsky, P. (2010). Seeking Shelter: Empirically Modeling Tax Shelters Using Financial Statement Information . *The Accounting Review*, 85(5), 1693-1720.
- Louis, H., Sun, A. X., and Urcan, O. (2012) . Value of Cash Holdings and Accounting Conservatism. *Contemporary Accounting Research*, 29(4), 1249-1271.
- McGuire, S. T., Omer, T. C., and Wang, D. (2012) .Tax avoidance: Does tax-specific industry expertise make a difference?. *The accounting review*, 87(3), 975-1003.
- Mukundhan, K. V., Sahasranamam, S., and Cordeiro, J. J. (2019). Corporate Investments in Tax Havens: Evidence from India. *Asian Business and Management*, 18(5), 360-388.
- Nekhili, M., Amar, I. F. B., Chtioui, T., and Lakhal, F. (2016) . Free Cash Flow and Earnings Management: The Moderating Role of Governance and Ownership. *Journal of Applied Business Research (JABR)*, 32(1), 255-268. <https://doi.org/10.19030/jabr.v32i1.9536>.
- Richardson, G., Taylor, G., and Lanis, R. (2013) . The impact of board of director oversight characteristics on corporate tax aggressiveness: An empirical analysis. *Journal of Accounting and Public Policy*, 32(3), 68-88.
- Rizqia, A., and Lastiati, A. (2021) . Audit Quality and Tax Avoidance: The Role of Independent Commissioners and Audit Committee's Financial Expertise. *Journal of Accounting Auditing and Business*, 4(1), 14-31 .
- Rizqia, A., and Lastiati, A. (2021) .Audit Quality and Tax Avoidance: The Role of Independent Commissioners and Audit Committee's Financial Expertise. *Journal of Accounting Auditing and Business*, 4(1), 14-31 .
- Rul, J. (2019, June). Effect of Corporate Tax Avoidance on the Investment-Cash Flow Sensitivity *Journal of Physics*, Conference Series, 1237(2), 22-50.
- Sikka, P. (2015). No Accounting for Tax Avoidance. *The Political Quarterly*, 86(3), 427-433.
- Soliman, Walid & El-Sayed, Amira. (2023). The Effect of Audit Quality on Tax Avoidance and its Impact on Financial Flexibility The Effect of Audit Quality on Tax Avoidance and its Impact on Financial Flexibility. *Research in International Business and Finance*, 41. 1-19.
- Sulaiman, Alaa & Rashid, Norfadzilah & Hamid, Nadiyah. (2023). Examining the Impact of Audit Quality and Financial Performance on Corporate Tax Avoidance: Empirical Evidence from Public Listed Companies in Malaysia. *Indonesian Journal of Sustainability Accounting and Management*. 7. 10.28992/ijSAM.v7S1.885.
- Susanto, Y. K., Pradipta, A., and Djashan, I. A. (2017) . Free Cash Flow and Earnings Management: Board of Commissioner, Board Independence and Audit Quality. *Corporate Ownership and Control* , 14(4-1), 284-288.
- Wu, W., Le, C., Shi, Y., & Alkaraan, F. (2024). The influence of financial flexibility on firm performance: the moderating effects of investment efficiency and investment scale. *Journal of Applied Accounting Research*. 11 (3).89-121.

Zhang, Yao. (2022). Financial Flexibility and Audit Fees Evidence from Chinese Listed Companies. book: ***Applications of Decision Science in Management*** (pp.559-568)10.1007/978-981-19-2768-3_54.